

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ İLE OKUL VE SINIF KÜTÜPHANELERİ ¹

Yazar, kitabına, çocuk kütüphanelerini, bir hikâye anlatır gibi çizmekle giriyor. Bize, teoriden önce bir resim vermek istiyor. Bunu belki öğretmenliğinin verdiği bir alışkanlıkla yapıyor. Doğrusu da budur. Bir çocuk kütüphanesi düzenlemeğe memur edilmiş olan öğretmen her şeyden önce, eğer batıda örneklerini görmediyse, bunların ne oldukları üzerinde bir fikir edinmeli, kuracağı kütüphaneyi önce kendi içinde yaşmalıdır.

Çünkü, çocuk kütüphaneleri sadece kitap ve raf isteyen kuruluşlar değildir. Burada çocuklar gelecek, yarın için hazırlanacaklardır. Onları ürkütmemek, kütüphaneye ısındırmak için pek çok şey lâzımdır.

Kitap üç bölüme ayrılmış: 1. Çocuk kütüphaneleri: Bu kütüphaneler üzerinde genel bilgi; işleyişleri; kataloglar; kütüphaneden faydalanma; Maarif Vekâleti'nin yayımladığı Çocuk Kütüphaneleri için yönetmelik, 2. Okul kütüphaneleri: Genel bilgi, bir örnek olarak Missouri'nin Kriksville şehrinde bulunan Devlet Öğretmen Koleji'nin kütüphanesi: Pickler kütüphanesi; Maarif Vekâleti'nin okul kütüphaneleri için tāmimi. 3. Sınıf kütüphaneleri.

Yazar, Amerika'da, yukarıda adı anılan kütüphanede, bundan başka çeşitli çocuk kütüphanelerinde staj görmüş, 23 Nisanda (1955), Millî Kütüphane'ye bağlı Bahçelievler Çocuk Kütüphanesinin hazırlıklarını tamamlayarak faydaya sunmuştur. Mesleğine olan sevgisi, kitapta yer yer teoriden ayrılarak çocuk kütüphanelerini canlı renklerle belirtmesinden anlaşılıyor. Kitaptaki bilgiler örneklerle açıklanmıştır. Eser, çocuk kütüphanelerinde çalışacaklar için iyi bir kılavuz, aynı zamanda mesleğe gireceklere sevgi aşılayacak samimî bir yazıdır.

Modern kütüphaneciliğimizin pek kısa geçmişine bakarak hayırlı bir ilerleme yolunda olduğumuzu tekrarlamak isteriz. Çocuk kütüphaneleri, yeni kuşakları kütüphane ile, kitapla, okumakla kaynaştıracak ilk kuruluşlardır. Bugün Ankara'da, İstanbul'da, bir iki yıl önce sadece bir fikir olarak bilinen çocuk kütüphaneleri kurulmuştur. Millî

¹ Fahriye Kınalı. İstanbul 1955 Maarif Basımevi. VII+96 s.8° Resimli. 90 kuruluş. Maarif Vekâleti. Öğretmen Kitapları: 41. (Bu yazı, Türk Dili dergisininin 5. Cilt, 49. sayısından iktibas suretiyle alınmıştır).

Kütüphane'nin, Maarif Vekâleti Kütüphaneler Müdürlüğü'nün, bazı okulların çalışmaları ortaya pek güzel örnekler koymuştur. Uzaklarda olduğumuz için şimdilik göremediğimiz, fakat resimlerinden, Millî Kütüphane Müdürü Adnan Ötügen'le bu kütüphanenin müdürü olan eserin yazarının zevk ve meraklarından, bu kütüphanenin Türkiye'deki en güzel örnek olduğuna inanıyoruz. Örnekler çoğaldıkça, mesleklerini seven kütüphaneci öğretmenlerin sayısı yükseldikçe Türkiye'nin ilerisine güvenmemiz için elimizde gerçek sebep bulunmuş olacaktır. Yabancı memleketlerin ileriliği, her şeyden önce çocuk ve halk kütüphanelerinin sayısına dayanır. Okumak herkesin malıdır. Herkes felsefe okuyacak değildir elbette. Fakat, okumanın zevki ve faydası yayıldıkça kitap yayını, yayın çeşitleri de artacaktır. Amerika'da herkesin elinden her türlü iş geliyorsa, bunun sebebi, her türlü marifet öğreten çeşit çeşit kitabın basılmasından, okunmasındandır.

Yabancı memleketlerde çocuk kütüphanelerine yalnız okuma bilen çocuklar değil, henüz okumayı öğrenmemiş olanlar da gider. Beş yaşındaki çocuğunu getiren genç anne bakın ne diyor: "Bu sene fırsat buldukça onu buraya getiriyorum. Kitapları, masalları, sandalyeleri görüyor; her gün yeni gelen çocuklarla dolup boşalan bu yerde sıkılmak hissinden uzaklaşıyor. Bu sebeple, herkesin kitap okuduğunu ve kitaplarla alâkalandığını göre göre kitapla kendi arasında bir münasebet ve irtibat kuruyor. Yarın okula gidince, okulun ve sınıfın eşyasına yabancı kalmıyacak, yeni karşılaşacağı çocuklarla çabuk arkadaş olacak; yani girgin, atılgan, cesur bir çocuk olacak; böylece okuma yazma işi de yarı yarıya kolaylaşacak."

Kentucky Üniversitesi Kütüphane Müdürü Prof. Dr. Thompson (Türkiye'de dört ay kalarak kütüphanelerimizi görmüş ve kısa zamanda Türkiye'nin gerçek bir dostu olmuş olan Amerikalı) ise diyor ki: "Henüz altı aylık küçük kızımı, bundan beş sene sonra bir umumî kütüphaneye götüreceğim amı dört gözle bekliyorum. Çocuğum o gün kitapları okuyamayacak, ama, resimli kitapları karıştırarak, ilânlara bakacak, filmleri seyredecek, plâkları dinliyecek, bu, onun için bir bayram günü kadar heyecanlı olacak. Haftada bir gün masal veya hikâye dinlemeğe yine oraya gidecek, ertesi sene ilkökul öğretmenlerinin kendisine tavsiye edeceği basit eğlenceli kitapları okuyacak ve okula başlayışının ilk yazında muhitindeki diğer çocuklarla beraber, yazma okuma kulübüne katılarak, ne sizin, ne de benim bundan otuz yıl önce çocukluğumuzda zevkini tatmak şöyle dursun, hayalimizden bile geçirmedığımız, insanlar ve kitaplarla muhteşem sergüzeştlere atılacak ve o andan itibaren ömrü boyunca bir okur olacak."

F. Kınalı, bu sözleri bize aktarıırken, çocuk kütüphanelerinin amaçları üzerinde ilk hazırlık bilgilerini vermiş oluyor. Burada, vaktiyle Millî Kütüphanede gördüğümüz bir kültür filmi hatırladık: Onbeş yaşlarında kadar bir çocuk, henüz okuma çağında olmayan kız kardeşiyle kütüphaneye gelir; işini görünceye kadar beklemesi için onu giriş yerinde bırakır. Fakat kütüphane, tıpkı, canlı yaratıkları büyüleyip avlayan bitkiler gibi küçük kıızı sihirli koynuna almakta gecikmez. Öteki çocuklara katılarak resimli kitapların dünyasına karışır; nihayet, bir masal çevresini andıracak şekilde düzenlenmiş olan odaya girer, öğretmenin okuduğu kitabın şiiri içinde kendini unuttur. Ağabeyisi dönüşte onu bıraktığı yerde bulamayınca şaşırır; fakat, öteki çocuklarla birlikte masal odasından çıktığını görünce hayreti bütün bütün artar. Küçük kız artık kütüphanenin tabii bir üyesi olmuş çıkmıştır bile...

Bizde çocukların okuması hemen çoğunluk tesadüfe kalırdı. Bizim çocukluğumuz o kadar uzaklarda değildir. Evimizde kitap sevgisinin ne olduğu da bilinirdi. Fakat, zaman zaman —ilkokul sıralarında iken veya daha sonraları— bazan gizli gizli kitap okurduk. “Derlerine engel olur” diye uyarılardı bizi hem büyüklerimiz, hem öğretmenlerimiz. Bu yasağın bir dayanağı vardı. O günleri, okumanın bir düzene konulmaktan henüz uzak olduğu o çağları andıkça hoş görüyoruz.

Çocuk kütüphaneleri, ana-babalara da, öğretmenlere de büyük imkânlar, kolaylıklar hazırlıyor. Bunların bütün yurda yayılmasını, bir an önce her yanı sarmasını diliyorum. Son yıllar içinde, yavaş yavaş yayın alanına çıkan kütüphanecilik kitaplarının da yenileriyle zenginleşmesini diliyorum.

F. Kınalı'nın kitabı öğretmen-kütüphanecilere pek çok faydalı olacaktır. Ancak, geçen defa, R. Alaylıoğlu ile R. Göndem'in “*Öğretimde okul kütüphaneleri ve öğretmen kütüphaneci*” adlı eserlerini tanıtırken de söylediğimiz gibi, kitap yazarlar, okuyanlara daha geniş imkânlar hazırlamalı, hususiyle yabancı dil bilmiyen öğretmen-kütüphanecilere basımımızda şimdiye kadar yayımlanmış yazılardan bir seçme yaparak bibliyografya vermelidirler. F. Kınalı bir gün elbette kitabının ikinci baskısını yapmayı lüzumlu görecektir. Kılavuzuna böyle bir yardımcı bibliyografya eklerse mesleğine daha faydalı olacağına güvenebilir.

Palo-Alto, 17.7.1955

Sami N. ÖZERDİM